

**Vademecum Sive Praxis Opera Quotidiana Aliaque ritè
peragendi, & per ea salutem & perfectionem propriam, ac
proximi, instituto Societatis Jesu conformem assequendi**

De operibus solidæque devotionis exercitiis, quæ vel quotidie non
peraguntur, ves fusiore indigent explicatione, quomodo cum majori fructu
peragi possint

Limpens, Ferdinand

Coloniæ Agrippinæ, 1744

§.5tus. Appendix ex Gavanti commentario in rubricas Missalus divisa in
octodecim numeros.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54780)

utique non unâ vice, dum legis vel audis Sacrum, ruminanda sunt; quia sic confundetur memoria, maximè cum ante omnia attendendum sit ad ea, quæ Missæ tempore legenda, oranda, agenda habes. Sed servantur pro varietate, ut mox hâc mox alterâ praxi devotionem augere, & distractiones impedire possis. In quem finem sicut & ad majorem rerum notitiam, quam decet hac in materia Sacerdotem & fideles saltem ad intelligenda sacra mysteria capaciores habere, servit quoque Appendix hîc annexa, in qua brevitati perspicuæ minimeque obscuræ consulens scitu digniora & utiliora duntaxat perstringo.

§. 5tus.

*Appendix ex Gavanti commentario in rubricas
Missalis divisâ in octodecim numeros.*

1. *Vox rubrica.*

Rubrica à rubro colore dicta, quâ solebant antiqui librorum titulos, capita, indices, & præsertim titulos ac inscriptiones legum notare. Hinc juvenalis Satyra 14ta *perlege rubras Majorum leges.* Ideo ergo leges in ordine ad celebrandam Missam in Missali præscriptæ, & rubeo colore in titulos & capita divisæ, rubricæ appellantur. Vox tamen ipsa in Missalibus ante Pium V. non invenitur.

2. De voce Missalis & Missa.

Missalis saltem in tantum autor est S. Greg, Papa, quod & vocabuli autor sit, & Missale in meliorem formam redegerit. Cæterum S. Clemens, sicut à S. Petro accepit Missam [quibusdam exceptis postea additis vel mutatis] ita Romanæ Ecclesiæ in scripto consignasse dicitur. Vocabatur autem *Missale* olim *Sacramentale*. A S. Hieron. *Liber mysteriorum*. A Conc. Rhem. *Liber Sacramentorum*. Porro Missale à Missa dicitur, quæ vox latina antiquissima à vulgò videtur introducta. Teste Baron. à Jacobo Apostolo usurpata est vox hebræa *Missah*, id est *spontanea oblatio*. Hinc fors etiam in tantum ab Hebræis originem aliquam habet. Græci *Missam* vocant *Liturgiam*, hoc est, *publicum opus*, vel *energiam sacrum opus*, vel *mystagogiam summum ministerium*, vel *Phosphoron oblationem*, vel *Thysian Sacrificium*, vel *Teletin mysterium*. Si hebræa vox *Missah* non dedit occasionem latinis vocis *Missa*. Latinè vox ea significabit missionem precum populi per Sacerdotem ad Deum, vel etiam Christi à Patre æterno ad nos missi, & ejusdem in Missa oblatis & quasi remissi à nobis ad Deum Patrem tanquam Mediatoris Deum inter & homines. Quia autem Missæ intersumus tanquam fontes alicui judicio, Canon Missæ *actio* dicitur, id est causa in judicium adducta à Sacerdote tanquam Advocato & Vicario Christi. Et sicut peracto judicio dimittuntur rei absoluti, ita & Sacerdos di-

dimittit populum dicendo : *Ite, Missa est*, vel *judicium est peractum*, & vos si dignè adstiteritis, absoluti. Et hinc subjungit : *Benedicatur vos* &c. Primam Missam celebrâsse putatur S. Petrus in die Pentecostes ; quia eo die Hebræi juxta Cap. 16. Deuteron. offerebant oblationem spontaneam *Missab.*, quæ erat tritici. Eandem ergò Petrus obtulit in pane azymo in cœnaculo Sion. V. Gav. Tit. 1. de Rubr. Gen.

3. *Partes Missæ.*

Si theologicè velimus loqui juxta communio-
rem *actio sacrificativa*, sive *essentia Sacrificii*
Missæ est sola consecratio, quia hæc sola est actio
Christi, quam etiam ideo profert Sacerdos in
persona Christi dicentis : *Hoc est Corpus meum*,
&c. & in illa sola salvatur : quidquid ad sacri-
ficationem requiritur. Et ideo etiam die Veneris
Sancto propriè non offertur Sacrificium.
Rationem dat S. Thom. quia cùm eo die Christus
ipse realiter & visibiliter obtulerit Crucis
Sacrificium ; non congruebat eo die fieri ejus
imaginem per Ministros. Maximè cùm tempus
ipsum ejus recordationem satis ingereret.
Aliam congruentiam addit Suar. ne Christus inducatur
vivens & loquens illo die, quo primum
mortuus recolitur. Quando autem celebrans
die Veneris Sancto dicit : *Sic fiat Sacrificium
nostrum in conspectu tuo hodie.* *Pro Sacrificium
sumitur pro re significata*, quæ est Christus
tunc sumendus. *Pars substantialis* Missæ est
sumptio. *Partes principales sunt Canon*, qui in-
cipit

cipit statim post *Sanctus* usque ad *Pater noster*. Item utraque oblatio & Evangelium. Partes ordinariae sunt, quae communiter sunt in omni Missa. Non ordinariae sunt *Gloria*, *Credo*, plures *Epistola*, plures *Collectae*. Haec enim non sunt in omni Missa. V. la Croix l. 6. p. 2. à n. 12.

4. *Quomodo Missa in presentem modum coalita*,
Partes Missae ordinant S. Petrus & Apostolus ab initio duae tantum fuerunt scilicet consecratio cum verbis propriis, sumptio sacrificantis, & oratio Dominica. Crescente cultu religionis Christianae adjecta sunt alia, quae visa sunt decentius convenire. Ab initio vero ingruentibus undique persecutionibus non erat tutum moram longam trahere in Sacrificio. V. in Gav. p. 2. tit. XV. quomodo Missa paulatim coaluerit ex additione Apostolorum, eorumque Successorum. Graecorum Missa semper longior fuit, & adhuc est quam latina, quae tempore S. Augustini adhuc longior erat quam hodie, & ob querimoniam populorum brevior facta est, ut colligitur ex eodem Aug. Romana Missa brevior est, quam Ambrosiana; quia Mediolanenses praevis Graecorum vestigiis firmiter inhaerent. V. in Gav. p. 2. tit. 17. verba difficilius intelligentiae in Canone explicata. Quae frustra irrident Haeretici totam sanctam antiquitatem, & totum aecumenicum Concilium & SS. PP. omnibus Graecis ac Latinis blasphemia eorum ora obstruentibus,

§. Notabilia de rubricis in Adventu, de 4. temporibus & Nativitate Domini.

Missarum ordo in Missali incipit ab *Adventu*, tres autem adventus Domini contemplatur Ecclesia. *Primus* est, quando venit, ut homo fieret. *Secundus* in fine vitæ cujusque nostrum in judicio particulari. *Tertius* erit in fine mundi. Quia *primus* gaudiosus, *secundus* & *tertius* pro Electis graciosus, pro reprobis terribilis. Gaudium inter & luctum, metum inter & fiduciam collocari nos vult Mater nostra Ecclesia. Et hinc in Missis in adventu partim læticiam ingerit, & in Graduali (exceptis Feriis 4. temporum) *Alleluja* occinit, partim mœtorem inculcat. Hinc tacetur Hymnus Angelicus. Omnes autem Feriæ Adventus sunt quasi Vigiliæ summæ festivitatis Natalis Domini. Gav. l. 2. tit. 2. docet à S. Petro usque ad Simplicium Papam tantum in Sabbatho 4. temporum Adventus fuisse factas ordinationes. Gelasius autem dicitur primò extendisse ordinationes ad alia tria tempora. Porrò si 4tuor tempora, ut docet S. Leo, ab Apostolis fuere tradita, saltem Calistus decreto suo firmavit usum. Sicut autem sunt quatuor anni partes, ità in iisdem per jejunium fit animæ purgatio, hyeme, vere, æstate, autumno. Et sicut quælibet anni pars tres menses habet, ità & ad ratam trium mensium tres jejunii dies in hebdomada instituti sunt. *Feria 4ta*, in qua factum est Consilium contra Christum. *Feria 6ta*, in qua crucifixus. Sabbatho,

batho, in quo Christus sepultus, & ingens Apostolorum mœror fuit ob Christum mortuum. Quæ in horto Christo agonizanti & capto contigere Feriâ quintâ sub noctem, referuntur ad Fer. 6tam. Ipsa Feria quinta semper à nobis festivè potiùs celebranda est ob institutam die illo à Christo Cœnam Eucharisticam & Ascensionem ejus in cælum.

Tres Missæ celebrantur in festo Nativitatis Domini in signum, quòd Christus natus sit in salutem omnium, qui in lege naturæ scripta, & in lege gratiæ fuerunt, sunt & erunt.

6. De quadragesimali jejunio, & Missa Feriæ
4te Dom. 4. in Quadrag.

Quadragesimæ (Vide Gav. l. c. tit. 5.) ritus est ab Apostolis. Tres causæ adferantur Quadragesimalis jejunii. 1. Ut quadragenarius jejunii numerus ab Elia, Moyse, & demum à Christo expletus, & à nobis impleatur, & tempore hoc Christo patienti re ipsâ compatiatur, 2. Ut verno tempore libido concitata faciliùs reprimatur. 3. Ut, sicut Hebræi post 40. annorum captivitatem in Judæam reduces celebrârunt Pascha, ita & nos Christiani peracto 4dragesimali jejunio & corporis mortificatione lætum quoque celebremus Pascha seu festivam resurrectionem Salvatoris. Quia autem demptis Dominicis Quadragesimæ supersunt tantum 36. dies jejunii, ut quadragenarius numerus exactè impleretur, juxta Baron, tempore Caroli M. & Stephani Papæ (alii priùs id practi-
carum

carum esse dicunt) additi fuere dies jejunii quatuor à Feria 4. Cinerum. Sicut & ob eandem causam, qui in Cœna Domini & Sabbatho Sancto non jejunabant, cœpere jejunium quadragesimale à Quinquagesima & à Sexagesima; qui Feriis item quintis singulis non jejunabant; & demum à Septuagesima, qui simul Sabbathis non jejunabant.

De Missâ Feriæ 4tæ (vide Gav. l. c. Tit. 6.) Dominicæ 4tæ in Quadragesima ob insertas ei duas lectiones [quæ Feriis quartis in 4. temporibus tantum multiplicantur] meretur observari. Quod die illo olim fiebat scrutinium baptizandorum in Paschate; & inter septem per annum scrutinia hoc erat maximum. Ità ordo Rom. scrutinium quidem hoc jam non est amplius in usu. Missa tamen mansit eadem, in qua Catechumenis dicitur in introitu: *Effundam super vos aquam mundam.* Idem repetitur in prima Epistola; & in secunda dicitur *Lavami.* Et in Evang. cœcus natus, nondum loquens, repræsentat Catechumenum teste S. Aug. Feria 4. majoris hebdomadæ etiam quidem habentur in Missa duæ lectiones; sed hoc fit ob ordinationes futuras Sabbatho Sancto.

7. *De Dominica Passionis & Palmarum.*

Ante Dominicam Passionis fuit habitum consilium à Judæis de occidendo Christo. Ideo mœstitia major convenit in Ecclesiasticis officiis. Hinc etiam in introitu Missæ non dicitur *Gloria Patri*, Psalmus *Judica.* Et in primis

mis vespertis velantur Cruces in signum; quia jam non in palam ambulabat apud Judæos Christus, sed se quasi absconderat.

Dominica *Palmarum* sive *Ramorum* olim etiam dicta fuit *Capitolavium*, quia in hac die lavabantur capita ungentorum in Sabbatho Sancto. Item *Indulgentia* ob eos, qui pœnitentiam publicam egerant, & tunc absolvebantur. Item *pœnosa* ob justificatos per pœnitentiam peccatores, & *sancta* ob Christi passionem, & hinc etiam tota hebdomas vocatur *major*. In Off. Ambros. vocatur *authentica* & *ultima*. Sicut autem die hâc decimâ luna erat, in qua ducebantur agni in domos immolandi in Paschate juxta c. 27. Exod. Sic Christus hodie stratis ante eum palmis & ramis arborum triumphabundus Jerusalem ingrediens in ea per dies reliquos inclusus fuit, & ductus dein ad victimam.

8. Passio D. N. J. C. 2^{dum} 4. Evang.

DUM legitur in Missa Passio D. N. J. C. non petitur præviè Benedictio, quia Autor benedict. onis extinctu legitur. Primitus tantum legi vel cani solebat Passio à S. Matthæo descripta. Alexander Papa instituit, ut legeretur successivè descripta ab omnibus 4. Evang.

Feria V. majoris hebd. partim leta, partim tristis. Explicatio nuditatis Altarium, sonitus lignei, ablutionis pedum

Sicut die quinto creationis mundi Deus ex aquis produxit partim pisces, & hos in aquarum

tum gurgites depressit, & partim volucres, & hos elevavit in aera. Ita & nos Feriâ hâc V. partim deprimimur in mœrorem, partim elevamur in gaudium. Hinc dicitur in Missa *Gloria in excelsis*, fit sonitus campanarum. Deinde campanæ silent in signum tristitiæ. *Excelsa nostra*, ait Alcuinus, *& turrium nostrarum taceant in humilitate Christi*. Pax non datur in Missa in detestationem osculi Judæ. Altarium nuditas, quæ post Missam fit, significat Christum amisisse speciem & decorem, eumque gloriâ Deitatis quasi nudatum fuisse. Sonitus ligneus humilitatis est indicium; & lignum crucis, quo omnes convocantur, adumbrat. Ablutio pedum (de qua August. Cyprian. alique PP.) fit ad humilitatem Christi imitandam, & munditiam animæ designandam.

9. *Varia carimonia die Veneris sancto in Missa explicantur.*

Q UOD in rubrica dicatur finitâ Nonâ procedi ad Altare, inde venit juxta Rupert. quia horâ nonâ expiravit Christus, ad cujus quasi funus nos accedimus cum Nicodemo. Propriè Missæ Sacrificium hoc die non peragitur ob rationem allatam hîc num. 3. Prophetia in cornu Epistolæ legitur, & inchoatur sine titulo, hoc est lectionis capite, quia & nos occiso Christo *representativè* sumus sine capite. Pariter non dicitur *Dominus vobiscum*, quia moriente summo Sacerdote cessant officia Sacerdotis. Frequentius dicitur: *Flectamus genua* ad augendam

humilitatem. *Prima Lectio* est ex Prophetis, *2da* ex Pentateucho Moysis, quia lex & Propheta Crucem Christi prænuntiarunt. Legitur Passio super nudum pulpitum, quia nudatus Christo in Cruce omnia nuda sunt, & Scriptura revelata. Uno verbo consueta non fiunt, quia in mœrore fiunt veluti exequiæ defuncto Christo. Sacerdos stans in cornu Epistolæ orat pro omnibus, quia pro omnibus Christus oravit in Cruce. Ubi nota, quod, antequam Sacerdos oret pro his illis successivè; antecederet dicat *Oremus*, & Ministri respondeant *Flectamus genua*. Dum autem pro Judæis nullo verbo interjecto statim procedit ad orationem Sacerdos, & ultimò pro iis orat, signum est, quod non sit convertenda ista natio, nisi in fine mundi.

Post orationes velum auferitur à Cruce, ut, quod Judæis tectum erat, nobis reveletur. Tertium autem discooperitur Crux, quia paulatim prædicatus est Christus crucifixus. *Primò*, Clam in angulo apud Judæos. *2dò*, Palam v.g. die Pentec. & tempore sequente. *3tiò*, Demum in medio gentium. Sacerdos ostendens lignum, terque Crucem & vocem elevans id facit in honorem Christi ter illusi, in atrio Principis, in prætorio Pilati, in monte Calvarix. Et ideo etiam Sacerdos Ministri, & ex post populus fidelis ter genua flexi crucifixum adorant. Exuuntur calceamenta, quia sanè locus, in quo stat, sanctus est, & omnis inordinatus erga creaturas, affectus exuendus. Tempore adorationis

tionis Crucis cantantur impropria græcè & latinè, non hebraicè, quia Judæi negarunt & reprobarunt Christum. *Agios & Trisagion* græcè, Latinè *Pangue lingua*. Tria hæc, quæ post Processionem ad Altare dicit Sacerdos, scilicet *Preceptis salutaribus. Pater noster, & libera nos*, triduum sepulturæ Christi significant, altâ autem voce dicit *libera nos*, ut hodie pateat descensus animæ Christi in limbum ad liberandos ibidem à tot annorum millibus & sæculis detentos, quod & significatur, dum Sacerdos paulò antè hostiâ in tres partes divisâ ultimam partem mittit in calicem. Porro elevatur hostia alterâ tantum manu ad differentiam elevationis, quæ aliâ fit post consecrationem. Ne hâc die videatur de novo consecrata. *Pax Domini* non dicitur, nec *Agnus Dei*; nec datur osculum pacis (pariter ut supra Feria V.) in odium osculi Judæ. Omittitur etiam ideo oratio de pace, nec dicitur altera de sanguine Christi, quia non consecratur vinum in calice, sed tantum tertia, in qua mentio fit Corporis Domini. Nec subjungitur ob eandem rationem *Corpus tuum Domine, quod sumpsi, & sanguis quem potavi*. Non dicitur autem *Comm.* aut *Postcommunio*, quia nemo alius communicat, & *Communio* olim dicebatur tempore Communionis populi. Non dicitur etiam *Placeat, &c.* quia in ea oratione dicit Sacerdos se obtulisse Sacrificium, quod tale tunc non est saltem strictè & propriè loquendo. Cùm tamen in hostia à Sacerdote sumpta fit Sacrificium Sacerdotis & populi, seu

victima Sacrificii. Vocabulum istud latius sumendo, in hoc sensu verum est; quod dicit Sacerdos in oratione *Orate Fratres, ut meum ac vestrum Sacrificium &c.* Ità Suar.

10. *Explicatio variarum caeremoniarum Sabbatho Sancto.*

Sabbathum hoc antonomasticè appellatur *Sanctum*, quia sacer baptismatis fons benedicatur, & olim baptizabantur Catechumeni. Vel quia Sanctus Sanctorum quievit in sepulchro die Sabbathi.

Cooperiuntur Altaria; quia Christus in resurrectione stolam gloriæ induit. Excutitur ignis de lapide, hoc est sacer ignis accipitur à Christo, qui est lapis angularis. Antiquus autem ignis extinguitur, quia lex finem habet. Ante portam Ecclesiæ benedicatur novus ignis, quia extra portam passus est Christus. Hinc Paulus: *Exeamus ad eum extra castra, &c.* Porta Ecclesiæ clausa, & hastili Crucis aperta designat Jerusalem cælestem per Christi passionem nobis referatam.

Per quinque grana incensi significantur aromata à piis mulieribus empta ad unguendum Jesum. A consecratione autem luminis inchoatur Paschalis solennitas, quia hæc æternæ lucis contulit claritatem. Porro quod Diaconus indutus dalmaticâ albi coloris accipiat juxta rubricam arundinem cum tribus candelis in summitate trianguli positis præsentem Sacerdote. Significat primo, quod inferior Minister annuat

tit: Christi resurrectionem, ut inferior mulierum sexus ipsis Apostolis eam nuntiavit. 2do. Alba dalmatica festiva est; & ideo congruit benedictioni cerei. 3to. Arundo humilitatem passionis Christi indicat. Et sicut teste Athanasius arundo serpentes necat, ita passio Christi Diabolum vicit. 4to. Candelæ in calce vel culmo arundinis sunt quasi quid unum, in tres autem supra dividuntur ad designandum mysterium unius & trini Dei. Cereus Paschalis significat Christum resurgentem; & quidem cera corpus, elichnium animam, lumen Deitatem designat. Cereus porro nondum illuminatus representat columnam nubis præcedentem Israelitas in itinere in terram promissionis, illuminatus autem columnam ignis, quæ hodie præcedit catechumenos transeuntes per mare baptismi. Grana quinque cereo infixæ apertè designant quinque Christi vulnera. Sumpto lumine à cereo vel à candelis arundinis accenduntur lampades vel luminaria cætera, quia Christus resuscitatus accendit in Apostolis ignem Spiritus S.

12. Lectiones significant 12. Apostolorum doctrinam, quâ erudiebantur Catechumeni. Cantica tria sive tractus post quartam octavam & undecimam lectionem erant indicia exultantium Catechumenorum de instante baptismo. Orationes indicant expectationem, & desideria SS. PP. in limbo per Christum resurgentem liberandorum. Dum celebrans post Prophetias dicit *Oremus*, Diaconus addit *Flectamus genua*, Subdiaconus *Levate* exceptâ NB, ultimâ oratione

tione. Quia tres pueri, de quibus in Prophe-
tia duodecima & ultima agitur, noluerunt ge-
nua flectere statuae Nabuchodonosoris. Finitis
Propheciis proceditur ad benedictionem fontis
baptismalis. Et quia per baptismum significa-
tur mors, sepultura, & resurrectio Christi teste
Ap. ad Rom. 6. Hinc is potissimum hoc die ce-
lebrabatur. Litaniae omnium Sanctorum bap-
tismo Catechumenorum peracto canebantur ad
significandum confortium omnium Sanctorum
cum neobaptizatis.

II. *Explicantur varia in Missa Sabbathi S.
observanda.*

IN Missa Sabbathi S. praecedit *Alleluja tractum*,
quia gaudium quidem insinuatur Paschale,
sed nondum est plenum. *Alleluja* enim gau-
dium, *tractus* luctum designat. Est ergo lati-
tia in spe proxima de insecutura Christi resurre-
ctione. Ad Evang. non portantur luminaria,
sed tantum incensum, per quod significantur
aromata mulierum ad monumentum apportata
sine lumine fidei. Devotio aderat, fides obscura
& infirma erat circa divinitatem Christi. Non
dicitur *Credo*, quia Apostoli nondum crede-
bant resurrecturum Christum. Non *Offerto-
rium*, quia mulieres sub silentio ibant cum aro-
matibus ad sepulchrum. Pacis osculum non da-
tur, quia nondum dixisse narratur Christus *Pax
vobis*. Non dicitur *Agnus Dei*, quia nondum
credebatur Christus Redemptor animarum ad
tollenda peccata hominum. *Postcommunio*
omit-

orantur, quia in hac quoque Missa alii non communicant. Ità quoad omnia Gavanti, citans Patres, aliosque viros sanctos ac doctos à tota retro antiquitate venerandos. Dignum autem est talia scire saltem Sacerdotes, quorum multi minùs in rebus hisce versati hætenus allata & adferenda meliùs intelligerent, gustumque in iis haberent. Si laborem illum v. g. tempore exercitiorum [in quibus Hæctoreus suadet pro consideratione Sacerdotis, ut materiam desumat uno alterove die ex rubricis de Missa & horis] in se susciperent, & rubricas præmeditatè pervolverent. Quia certè Ecclesia per illas semper symbolici aliquid inculcat. Quòd si jam quis præterea Gavantum aliosque quoad finem illum, quem ego in hoc libello intendo, pervolaret. Inveniret quoque, me notabiliora excerpisse, & licet pia, si torta sint, à longè quæsita, vel aliquomodo coacta consultò præterisse. Quia & solida devotio non indiget hujusmodi adjumentis, & cordato homini, sicut in moribus modoque agendi, ità nec in rebus sacris affectata aut coacta placent. Crisis tamen nimia etiam vitanda est, rùm quia provenit ab indole in crises etiam non fundatas pronâ, rùm quia sæpè oritur ab inscitia eorum, quæ sancta Dei Ecclesia Pontifices & SS. PP. judicarunt congruere ad hæc vel illa mysteria denotanda. Hinc aliis abreptus studiis priùs non debes decisivam ferre, quam evolutis in hac materia autoribus & eorum assertis prudenti mentis trutinâ ponderatis.

12. De Paschate.

Dies Paschatis vocatur ab antiquis *nobilitas anni, mensis decius, alma dierum, splendor horarum*. In hebræo est *transitus*, in græco *passio*, & rectè, quia per passionem Christi & nos cum ipso transivimus de morte ad vitam. *Sequentia*, quæ est in Missa, autorem habet hactenus incognitum. *Graduale* [quod & *canticum laborantium* appellatur] adhuc dicitur propter recens baptizatos, qui cum labore gradiuntur ad gloriam, quam Resurrectio Christi promittit. Additur Alleluja duplex ob spem, quòd stolâ gloriæ induendi sint, & quoad animam & quoad corpus. Pascha etiam *Sabbatum in albis* olim vocabatur, quia Angeli testantes resurrexissent Christum ex sepulchro induerant stolâ candidâ. Et hinc etiam alba sunt indumenta Sacerdotum.

13. De Litaniis minoribus, cereo Paschali, qui die Ascensionis extinguitur.

Litaniæ minores sive rogationes, quæ fiunt triduo ante ascensionem vel institutæ vel saltem restauratæ sunt à Mamerto Viennensi Episcopo ob incursionem luporum in galliam. Minores vocantur, quòd à minore Episcopo & loco respectu S. Greg. Papæ & urbis Romæ institutæ sint. In Ascensione Domini extinguitur cereus Paschalis post lectum Evang. ad repræsentandum Christi discessum ab Apostolis in cælos.

Cur in Sabbatho Sancto Paschatis & Pentecostes
tantum fit solennis Baptismus. De Jejunio
& Sabbatho ante Pentecosten.

DUO Sabbathata tantum in anno scilicet Pa-
schatis & Pentecostes solemniter coluntur
baptismate, ne differentia videatur inter Filium
& Spiritum S. quorum est æquè mundare ani-
mas à peccato. Etiam in utroque Sabbatho respec-
tu benedictionis fontis & baptismi est idem
ordo. Post nonam incipit, quia horâ illâ Cor-
nelius à S. Petro baptizatus est, & eâdem horâ
Christus expiravit, cujus mortem & sepulturam
baptismus significat. Adventus Spiritus S. eti-
am à Christo vocatur baptismus. *Baptizabi-
mini Spiritu S. Act. 1.* Et quia Apostoli hoc mo-
do baptizati baptizarunt aquâ ter mille in die
Pentec. meritò hoc instante festo baptismus so-
lemnis celebratur.

Jejunium 4. temporum hâc hebdomade fit
ad imitationem Apostolorum, quia sponso
Christo in cælos abeunte, & jam absente jeju-
nio se dederunt, & ob instantem Spiritus S. ad-
ventum delicias ablegarunt. Quia tamen ad-
huc tempus Paschale durat, festivum adhuc in-
tantum est jejunium, quod non dicatur in eo
Flectamus genua. In Sabbatho hoc 4. temporum
omittitur post quintam lectionem *Canticum*
trium puerorum, quia statim subjungitur *Hym-
nus Angelicus*, nobilior hymno trium puero-
rum, dein nè duo hymni consecutivè canantur
à Choro.

12. De Festo SS. Trinitatis & Corporis Christi.

Quia post adventum Spiritûs S. statim prædicari, & credi mysterium SS. Trinitatis coepit, in cuius nomine juxta Christi præceptum dabatur baptismus. Hinc post Pentecosten congruè statim subsequitur festum SS. Trinitatis. Est etiam congruentia ex eo, quòd (quia natalis Domini est quasi festum æterni Patris, qui ità dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, & cui filius hoc sensu natus est, quòd naturalis ejus ab æterno filius assumpserit naturam humanam, & ei ob unionem hypostaticam cum personâ divinâ divina prædicata attribuerit, cæterosque homines adoptivos æterni Patris fecerit filios. Pascha est festum filii, Pentecostes Spiritûs S.) quod inquam post hæc celebretur trium simul personarum divinorum festum. Festum Corporis Christi cum Octava institutum est ab Urbano VI. Anno 1262. confirmatum ab Eugenio IV. Anno 1433. Causam reddit S. Thom. in ejusdem festi officio, cujus autor est. Leodienses primò hoc festum celebrarunt Anno 1230. quia adhuc deest præfatio peculiaris pro hoc festo in Canone, hinc sumitur Præfatio de Nativitate Christi.

15. *Cur quivis dies Dominicus singulariter honorandus, & unde Missarum Dominicalium distributio à festo SS. Trinitatis usque ad Adventum.*

Specialiter reflectendum est, quanti Majores nostri quemlibet diem Dominicum fecerint. Eum appellavere Apostoli *diem Domini*. S. Ignatius Martyr *Reginam & spem dierum*. Chrylost. *diem panis & lucis*. Antiquiores Sylvestro Papâ *primam Feriam*. Conc. Carthaginense *diem remissionis*. Alcuinus *diem sanctum*. Quia eodie mundus cum cælo, Angelis & elementis creatus est, Manna primò pluit, Christus natus, circumcissus & baptizatus est, resurrexit à mortuis, & Spiritus S. descendit super Apostolos.

Quoad orationes, Evangelia in Missis per Dominicas distributa à festo SS. Trinitatis usque ad adventum nil singulariter notandum, nisi quòd distributio ista facta sit à SS. PP. Hieronymo & Gregorio. Quos ut plurimum secutus est Pius V. ut patet ex *Lectionario Hier. Antiphonario & Sacramentario Greg.* quòd Dominicâ nonâ post Pentecosten legatur Evangelium de Jerosolymæ destructione. Ratio teste Honorio est, quòd mense, quo id legi solet, ipsa destructio à Romanis facta sit.

16. *De Dedicacione Ecclesie.*

DE festo Dedicacionis Ecclesie Constantinus Imp. meminit. V. Euseb. l. 4. Athanasius Apol.

Apol. 2. Augustinus sermonem habuit 252. de temp. extant desuper varii Canones, & affertur exemplum Christi concurrentis ad encœnia, id est, dedicationem templi Jerosolomytani Joan. 10. dedicantur autem Ecclesiæ, ut ad eas invitetur Chorus Angelorum, & homines in eas intrantes etiam vel à minima profana cogitatione se contineant. Locus enim, in quo stant, terra sancta est. Ità Alcuinus. Juxta D. Thom. consecratur Ecclesia, quia sancta est Sponsa Christi congregatio fidelium Ecclesiam representans. Porro *Ecclesia* vox græca est, & *Concionem* significat Act. 19. seu *Convocationem*. Dicta etiam est Ecclesia *templum* quasi *tectum amplum*. *Dominicum* vel *domus Dei*. *Cœnaculum* à Cœna Domini. *Domus orationis*. *Basilica Regis Regum*, *Martyrium*, *Confessio* & *Oratorium*. Antiquitus etiam annua dedicatio cujusvis Altaris celebrabatur teste S. Aug. nam cuilibet consecrato Altari putatur assistere Angelus. Consecratur autem Altare teste D. Thom. ad indicandam sanctitatem Christi.

17. De Festis & Missis Sanctorum per annum.

TRia ratione Festorum observanda, *Vigilia*, *Octava*, *Festa*. *Vigilia* cœperunt à Pastoribus nocte Nativitatis Christi, & indictæ sunt ab Ecclesia, ut festum ipsum fiat solemnius, & per pridianam abstinentioniam purificati id celebremus dignius. Ob scandala autem de nocte contingentia, jejuniis & vigiliarum nomine re-tento, *vigiliae fuerunt interdixæ*. *Festa San-
ctorum*

florum dicuntur eorum natalitia; quia tunc hinc emigrantes nati sunt cælo. Illa ex Apostolica traditione manant. Primum festum S. Stephano dicatum fuit. Missæ sunt peculiare tempore Paschali de Communi Martyrum, quia teste S. Ambrosio magis consortes fuerunt Dominicæ Passionis. Confessores antiquitus vocabantur illi, qui interpellati Christi fidem coram fidei hostibus confessi erant, etiam ideo tormentis subjecti, non tamen enecati. Nunc latius id nomen sumitur pro viris moribus & vitâ sanctâ confessis Christum. Porro Confessorum ejusmodi festa teste Bellarm. constituta sunt Anno 813. in Concil. Moguntino. Instituta sunt autem festa teste S. Aug. ad excitandam imitationem Sanctorum; & ut meritis eorum confociemur, atque orationibus adjuvemur. *Octava Sanctorum* fiunt ad proroganda eorum festa, & ut celebriora sint, ac compensentur ea per & in Octava, quæ in ipsis festis negliguntur.

18. De benedictionibus candelarum, Processione, Festo Purificationis, & quinque coloribus, quos Ecclesia tum in Festis ac Dominicis, tum in Feriis per annum adhibet.

Purificatio B. M. V. dicta olim est *Festum Simonis & Anna, Presentationis, Occursus* latine, & à Græcis *Hypante vel Hypapanthe*, quod idem est ac obviatio vel occursum. Cæpta est coli Constantinopoli sub Justiniano Imperatore. Juxta quosdam Romana Ecclesia recepit Anno

542. juxta alios jam tum inchoatum est festum hoc Romæ Anno 496. sub Gelasio, qui abstulit Iupercalia. Imò adhuc priùs teste Lectionario S. Hieron. Sergius Papa addidit Litanias seu Processionem cum cereis benedictis. Alii id S. Eligio tribuunt. Beda in lib. de tempore afferens carimoniam hujus causam dicit vice Iustrationis, quæ in secundo mense Plutoni fiebat, accendi cereos, quasi lucentes bonorum operum lampades, ut obviam Christo hodie in templo præsentato cum virginibus eamus.

Diversos colores, quos Ecclesia tum in Festis tum in Dominicis adhibet in casulis antependiis, quod attinet. Sciendum ex Gav. Tit. 18. p. 1. quòd *albus color* significet gloriam, gaudium & innocentiam. Hinc adhibetur in Paschate, Nativitate Domini, Epiphaniâ, Feriâ V. Cœnæ Domini, Festo SS. Trinitatis, Corporis Christi, Festis B. V. Angelorum, Confessorum, sanctarum Virginum, Consecratione & Dedicatione Ecclesiæ.

Rubens color significat dignitatis gradum excellentiorem, & quia humano sanguini similis igneam refert naturam. Hinc adhibetur à Vigilia Pentecostes usque ad Sabbathum sequens. Festo S. Crucis, SS. Martyrum &c.

Vividis color medius est inter hos colores, & ideo teste Innocentio Tertio adhibetur ab Oct. Epiph. ad Septuages. & ab Oct. Pentecostes ad Adventum in officio de tempore. Quia feriales dies non sunt lugubres, & Dominicæ in his temporibus minis solennes.

Violaceus color designat lugubre tempus, hinc in Adventu & Septuagesima usque ad Pascha eo utitur Ecclesia. Tempore Innoc. III. niger adhibebatur.

Niger color mortis est proprius color, & hinc Ecclesia modo eo utitur die Veneris S. & in Missis Defunctorum.

CAPUT QUARTUM.

De horis Canonicis in quatuor Paragraphos § 33. numeros distinctum.

In quo adferuntur illa, quæ & merito ab obligato ad horas dicendas sciri debent, & ad maiorem devotionem excitant omissis iis, quæ vel ad Theologiam Moralem spectant, vel in rubricis generalibus Breviarii continentur tanquam regulæ pro orando officio.

§. I mus.

Breviarium ejusque Appendices.

Officium Canonicum ejusque divisio & partes in genere.

1. *Vocabuli Breviarii explicatio, ejusque in genere contenta.*

Breviarium (olim etiam *Precationum Liber* & *Orarium* dictum) significat ex Tomo 2. Concil. indicem & titulum cujusdam operis.
Ex